

Makale Türü/Article Type: Araştırma Makalesi/Research Article

Van İlinde Faaliyet Gösteren Muhasebe Meslek Mensuplarının E-Dönüşüm Sürecine Yönelik Görüş ve Beklentileri

Opinions and Expectations of Accounting Professionals Operating in City of Van in the E-Transformation Process

Erdal DEMİR¹, Yüksel AYDIN², Hüdaverdi BİRCAN³

Öz

Bu çalışmanın amacı, Van ilinde faaliyet gösteren muhasebe meslek mensuplarının e- dönüşüm sürecine yönelik görüş ve beklentilerinin cinsiyet ve mesleki deneyim bakımından farklılık olup olmadığının ortaya konulmasıdır. Bu amaçla hazırlanan anket formları Van ilinde faaliyet gösteren 153 muhasebe meslek mensubuna yüz yüze uygulanmış ve anketlerden alınan veriler istatistiksel analiz programı SPSS'e (Statistical Package for the Social Sciences) yüklenmiş, Mann-Whitney U ve Kruskal Wallis testleri uygulanarak analiz edilmiştir. Elde edilen test sonuçlarına göre, Muhasebe meslek mensuplarının e-dönüşümüne yönelik bilgi düzeylerinin ölçülmesi açısından Manny Whitney U testi analiz sonuçlarında cinsiyet açısından kadın ve erkek muhasebe mensupları arasında anlamlı farklılık ortaya çıkmıştır. Mesleki deneyim açısından Kruskal Wallis testinden yararlanılmış ve mesleki deneyim açısından istatistiki olarak anlamlı farklılıklar gözlemlenmiştir. Ayrıca Muhasebe meslek mensuplarının e-dönüşümün faydalılığı hakkındaki görüşleri açısından Manny Whitney U testi analiz sonuçlarında cinsiyet açısından kadın ve erkek muhasebe mensupları arasında anlamlı farklılık tespit edilirken; Mesleki deneyim açısından Kruskal Wallis testinden yararlanılmış ve mesleki deneyim açısından istatistiki açıdan anlamlı farklılıklar bulunmuştur.

Anahtar Kelimeler: E-Dönüşüm, e-fatura, e-uygulamalar

Abstract

The purpose of this study is to reveal whether there are differences in the opinions and expectations of professional accountants operating in Van province regarding the e-transformation process in terms of gender and professional experience. The survey forms prepared for this purpose were applied face to face to 153 professional accountants operating in Van province, and the data obtained from the surveys were uploaded to the statistical analysis program SPSS (Statistical Package for the Social Sciences) and analyzed by applying Mann-Whitney U and Kruskal Wallis tests. According to the test results obtained, in terms of measuring the knowledge levels of professional accountants regarding e-transformation, a significant difference emerged between male and female accountants in terms of gender in the Manny Whitney U test analysis results. In terms of professional experience, the Kruskal

¹ Öğr. Gör., Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Gevaş Meslek Yüksekokulu, Van / Türkiye, <https://orcid.org/0000-0002-8030-2185>

² Doç. Dr., Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi, Sivas / Türkiye, <https://orcid.org/0000-0001-8966-7781>

³ Prof. Dr., Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi, Sivas / Türkiye, <https://orcid.org/0000-0002-1868-1161>

Bu Yayına Atıfta Bulunmak İçin/Cite as:

Demir, E., Aydın, Y., Bircan, H. (2023). Van İlinde Faaliyet Gösteren Muhasebe Meslek Mensuplarının E-Dönüşüm Sürecine Yönelik Görüş ve Beklentileri. *Sosyal Bilimlerde Nicel Araştırmalar Dergisi*, 3(2), 90-98.

Wallis test was used and statistically significant differences were observed in terms of professional experience. In addition, in terms of the opinions of professional accountants about the usefulness of e-transformation, a significant difference was detected between male and female accountants in terms of gender in the Manny Whitney U test analysis results; In terms of professional experience, the Kruskal Wallis test was used and statistically significant differences were found in terms of professional experience.

Keywords: E-Transformation, e-invoice, e-applications

1. Giriş

Gelişen teknolojinin yaşamın hemen her alanına girmesi, firmaların küreselleşmesi birçok sektörde olduğu gibi muhasebe sistemleri alanında birçok yeniliği beraberinde getirmiştir. Bu yeniliklerin belki de ilk sırasında muhasebe uygulamalarının bilgisayar ortamına yani dijital ortama aktarılması gelmektedir. Muhasebe işlemlerinin bilgisayarlar aracılığıyla yapılması, verilerin yine bilgisayarlarda arşivlenmesi böylece hem kırtasiye maliyetlerinin azalması hem de istenilen bilgiye daha hızlı ve kolay ulaşılması, hata ve hilelerin zamanında fark edilmesi ve bu hata ve hilelerin minimuma inmesi gibi birçok konuda fayda sağlamaktadır. Bunun yanında daha az personele gerek duyulması, teknolojik alt yapı yetersizliği, bilgi yetersizliği gibi sıkıntılarla da karşı karşıya kalınmaktadır.

E-dönüşüm süreci, muhasebe uygulamaları içine bilgi teknolojilerinin girmesiyle başlamış ve bu değişim muhasebe meslek mensuplarının çalışma biçimlerini de oldukça etkilemiştir. Özellikle e-defter, e-fatura, uygulamaları muhasebe sistemindeki bilgisayar kullanımının daha da önemli bir hal almasını sağlamış ve verilen hizmetlerin neredeyse tamamı bilgisayar ortamına taşınmıştır (Gönen ve Solak, 2017:68).

E-Dönüşüm süreci ile birlikte sistemin tam oturmaması, işletmelerin tamamının bu sisteme geçmemiş olması, bilgi eksikliği vb. sebeplerden dolayı sistemde bazı aksaklıkların, sorunların meydana gelmesine sebep olmuştur. Bu aksaklıklar özellikle bu sistemin tam ortasında yer alan muhasebe meslek mensuplarını etkileyeceği aşikardır. Bu sebeple e-dönüşüm sürecinin iyi anlaşılması, öğrenilmesi muhasebe meslek mensupları açısından bir gereklilikken, sistemin sağlıklı işlemesi içinde muhasebe meslek mensuplarının şu anki durumunun ortaya konulması, görüş ver önerilerinin alınması oldukça önemlidir.

Bu doğrultuda çalışmadaki amacımız, Van ilinde çalışan muhasebe meslek mensuplarının e-dönüşüm sürecine yönelik görüş ve beklentilerinde cinsiyet ve mesleki deneyim bakımından farklılık olup olmadığını tespit etmektir.

2. Muhasebede E-Dönüşüm Uygulamaları

Son yıllarda bilgisayar teknolojisinde yaşanan gelişme ve değişimler, işletmelerin, kurumların genel anlamda sosyo-ekonomik açıdan değiştirdiği gibi, çalışma biçimlerinde de değişiklik yaşanmasını zorunlu kılmaya başlamıştır. İşletmelerin faaliyet biçimlerinde meydana gelen değişimler işletme çevresindeki bilgi kullanıcılarının bilgiye yönelik ihtiyaçlarının artmasına sebep olmuştur. Tüm bu değişim ile birlikte muhasebe alanında bilgisayar kullanımının artması hem muhasebe meslek mensuplarının hem de işletmelerin faaliyetlerini yerine getirirken birçok işi aynı zamanda ve daha kolay yapabilme imkânı sağlamıştır.

Meydana gelen değişimlerin bir neticesi olarak Türkiye’de e-devlet uygulamaları kapsamında e-dönüşüm sürecinin başladığı ve e-dönüşüm etkilerinin muhasebe alanında da kendini gösterdiği görülmektedir. Ülkemizde ilk defa 2003-2004 yılındaki eylem planında e-dönüşüm, “vergi beyanı, tahakkuku ve ödemelerinin elektronik ortamda yapılması” şeklinde açıklanmış ve 2005’den sonra ilk olarak e-beyanname ile uygulanmış ve bu süreç e-fatura ve e-defter uygulamaları ile devam etmiştir (Gönen ve Solak, 2017:64).

Elektronik dönüşüm, bilgi ve iletişim teknolojilerini kullanarak bir işletmenin veya kurumun iş kültürünün, organizasyon yapısının, iş süreç ve modelinin işletme ile ilişkili tüm paydaşların çıkarları dikkate alınarak uyum ve denge içinde dönüştürülmesi sürecidir (Arıkan, 2015: 5).

Hem muhasebe meslek mensuplarının hem de işletmelerin muhasebe uygulamaları, Hazine ve Maliye Bakanlığı’nın e-dönüşüm sürecine yönelik uygulamalarından oldukça etkilenmiştir. Şuana kadar işletmelerde e-dönüşümün şiddetli yaşandığı birim muhasebe departmanıdır (Bayraktar ve Yıldırım, 2017:96). E-dönüşüm kayıt, defter, belge, arşiv gibi konularda verilerin elektronik sisteme girilmesi konularında işletmelerin muhasebe düzenini oldukça etkilemiş ve değiştirmiştir (Güney ve Özyiğit, 2015; 290). Aşağıda muhasebe alanında E-Dönüşüm sürecinde ortaya çıkan gelişmeler başlıklar altında ele alınmıştır:

2.1.E-Fatura

Türk Ticaret Kanunu (TTK) ve Vergi Usul Kanununa (VUK) göre E-Fatura, zorunlu olarak tutulması gereken faturaların, dijital ortamda meydana getirilmesini, kaydedilmesini, saklanmasını ve sunulmasını sağlayan sistemdir (Kara ve Yılmaz, 2017:260).

Gelir İdaresi Başkanlığınca yönetilen e-fatura uygulamasındaki gaye, alıcı ve satıcı arasında tek tip standartta güvenli, zaman ve maliyet tasarrufu sağlayan bir sistem meydana getirmektir (TÜRMOB, 2021).

E-faturanın bilgi kullanıcılarına sunduğu kazanımlar genel anlamda aşağıda maddeler halinde sıralanmıştır (Yanık ve Karadaş, 2013:136);

- ✓ Fatura kesilmeyeceğinden kağıt maliyeti ve baskı maliyetlerinin azalması,
- ✓ Arşiv kısmı için ayrıca yer ayırmaya ihtiyaç kalmaması,
- ✓ Satıcı ve alıcı arasında iletilen faturaların postada gecikmesi, yırtılması, tahrip olması vb olumsuzlukların giderilmesi,
- ✓ Bilgi ve belgelerin denetiminin daha kolay ve hızlı hale gelmesi,
- ✓ İşletmelerin emek yoğun ve zaman alıcı iş yüklerinden kurtulması,
- ✓ E-Fatura uygulaması yardımıyla, faturadaki yanlış bilgiler sabit ve hızlı şekilde düzeltilebilir ve bunun sonucunda fatura iptali engellenmiş olur,
- ✓ Elektronik faturaların, normal faturalara göre işlenmesinin hatasız ve daha basit olması,
- ✓ Fatura oluşturulurken muhasebe kayıtlarında meydana gelebilecek hatalara hızlı müdahale etme imkânı,
- ✓ Ödeme sürelerinin kısalması,
- ✓ Faturalar elektronik ortamda muhafaza edildiği için ihtiyaç halinde hızlıca ulaşıma imkanı,

- ✓ Firma sahiplerinin işletme üzerindeki hâkimiyetini arttırması,
- ✓ Uluslararası firmalar ile daha kolay uyum sağlanması.

E-Fatura uygulamasının bazı dezavantajları mevcuttur. Bu dezavantajlar şöyle sıralanabilir (Kara ve Yılmaz, 2017:263);

- ✓ Zorunluluk olmasına rağmen e-fatura uygulamasına halen bazı Kamu İktisadî Teşekküllerinin geçmemesi,
- ✓ Altyapı eksikliği,
- ✓ Ticari sırların E-fatura uygulamasında rakip işletmeye geçebilme korkusu,
- ✓ E-faturanın maliyetinin olması.

2.2.E-Defter

VUK ve TTK' ya göre, şekil hükümlerinden bağımsız biçimde, tutulması mecburi olan defterlerde bulunması gereken bilgileri kapsayan elektronik kayıtların tümüdür (<https://www.edefter.gov.tr/sss.html>).

E-defter, hem vergisel hem de vergisel olmayan pek çok konuda özel ve kamu sektörüne ait kurumların amaçlarına katkı sunacak bir uygulamadır. Buna ek olarak e-defter uygulaması, mükelleflerin uyum maliyetlerini ciddi anlamda düşürecektir. Bu doğrultuda e-defter uygulamasına geçiş yapılmasının amaçları şunlardır (Doğan, 2012: 17):

- ✓ Defter kayıtlarının meydana getirilmesi ile ilgili sorumlulukları, sürekli yenilenen teknolojik ve idari gereksinimlere uygun şekilde düzenlemek,
- ✓ Kâğıt ortamındaki tasdik, basım ve saklama sorumluluklarını ortadan kaldırmak ve böylece bu sorumlulukların elektronik ortam ve araçlarla oluşturulmasını sağlamak,
- ✓ İdari işlemlerde ve mükellefe sunulan hizmetlerde yeni düzenlemeler sağlamak,
- ✓ Vergi için gönüllü uyumu arttırmak,
- ✓ Elektronik denetim için gerekli olan uygun altyapıyı meydana getirmek,
- ✓ Denetimin uzaktan yapılmasına imkan sağlamak,
- ✓ Uluslararası ortak denetime olanak sunmak,
- ✓ Faaliyet ortamları farklı yasal ortamlarda bulunan uluslararası firmaların hem yönetsel hem de iç ve dış denetim ihtiyaçları için ortak standart meydana getirmektir.

2.3.E-Arşiv

Bazı sektörlerde mal veya hizmet alım ve satım miktarı nicelik olarak yüksek olması alış ve satış fatura sayısının da yüksek olmasına sebep olmaktadır. Bu sebeple oldukça fazla sayıda olan bu faturaların firmalarca yasal süreler dahilinde saklanmasında sıkıntılar yaşanabilmektedir. Bu durumda e-arşiv firmalara fazlasıyla kolaylıklar sunan bir sistem olarak karşımıza çıkmaktadır (Elçin, Gerekan ve Usta, 2018:19).

433 Seri No'lu Vergi Usul Kanunu Genel Tebliği ile yürürlüğe giren e-arşiv uygulaması, Gelir İdaresi Başkanlığı tarafından belirlenen standartlara uygun olarak faturanın elektronik ortamda oluşturulması, elektronik ortamda saklanması, ibrazı ve raporlamasını kapsayan bir uygulamadır (www.efatura.gov.tr).

E-arşiv sisteminde asıl amaç, elektronik ortamda hazırlanan faturaların ve defterlerin yine elektronik ortamda saklanmasına olanak sağlamaktır (Elçin vd., 2018:20).

2.4.E-Belge

E- belge, VUK Genel tebliği 509 da, Şekil hükümlerinden bağımsız bir biçimde Vergi Usul Kanunu kapsamında düzenlenmesi mecburi olan belgelerde bulunan bilgileri kapsayan elektronik kayıtların tümü şeklinde tanımlanmaktadır (<https://www.mevzuat.gov.tr>).

2.5.E-Denetim

E-Denetim genel olarak, oluşturulan birtakım kurallara uygun olarak mükelleflerin e-defterlerinin bilgisayar programları yardımıyla ile otomatik denetlenmesidir. E-Denetim uygulaması sayesinde; matematiksel kontroller, KDV oranları kontrolleri, amortisman hesapları kontrolleri, transfer fiyatlaması, örtülü sermaye kontrolleri, envanter kayıtları ve diğer vergi mevzuatına uyum kontrolleri yapılabilmektedir (Durmuş ve Kaya, 2019:368)

3. E-Dönüşümün Muhasebe Meslek Mensubuna Etkisi

E-dönüşüm uygulamaları ile kayıt altına alınan belgelerin ve defterlerin elektronik ortama aktarılması, kaydedilmesi ve depolanmasıyla meydana getirilen sistem, sadece firma maliyetlerini düşürmekle kaymayıp ayrıca finansal alanında daha kolay ve daha etkili bir denetim sağlamaktadır (Güney, 2014; 855).

E-dönüşüm sisteminin, muhasebe meslek mensuplarına yönelik diğer etkileri aşağıda sıralanmıştır (Çetin ve Eren, 2015; 99):

- ✓ E-dönüşüm uygulamalarının işlemlerin daha hızlı yapılmasını sağlaması,
- ✓ İş verimini ve performansını artırması,
- ✓ Kullanımının kolay, açık ve anlaşılır olması,
- ✓ Muhasebe bilgilerin güvenli bir şekilde saklamasını sağlaması,
- ✓ Muhasebe işlemlerin kontrolünün kolayca yapıyor olmasıdır.

4. Literatür Taraması

Literatür incelendiğinde muhasebe uygulamalarında e-dönüşüm sürecine yönelik birçok ulusal ve uluslararası çalışma bulunmaktadır. Aşağıda bu çalışmalardan bazılarının ait bulgu ve sonuçlar yer almaktadır.

E-Dönüşüm konusunda yapılan çalışmalara bakıldığında, KOBİ'lerin e-faturaya geçişte karşılaştığı sorunları ele alan Sandberg vd. (2009) çalışmalarında KOBİ'lerce e-faturaya geçişin faydalı olacağı, iç verimliliği arttıracığı ama e-fatura sistemine geçişte en önemli problemin bu sisteme alışma konusunda yaşanan uyum zorlukları olduğunu tespit etmişlerdir. Yine Polonya'da faaliyet gösteren işletmelerin e-fatura uygulamaları konusundaki sorunlara değindiği çalışmasında Spoz (2014), e-faturanın istikrarsızlık, yasal düzenleme yetersizliği, bilgi eksikliği, altyapı eksikliği gibi sebeplerle Polonya'da e-fatura konusunda ilerlemenin istenilen düzeyde olmadığını tespit etmiştir.

Marinagi vd. (2015) Yunanistan' da yaptığı çalışmada e-faturanın kullanımını ölçmek amacıyla 42 işletmeye yönelik anket çalışması yapmış ve elde edilen verilere göre Yunanistan'da bilgi yetersizliği, yönetim desteğinin az olması gibi sebeplerden dolayı e-uygulama kullanım oranını oldukça düşük olduğu sonucuna varmışlardır. Htaybat vd. (2018) yaptıkları çalışmalarında, muhasebe eğitiminde müfredatın yeni teknolojilere ve gelişmelere

uygun olarak ayarlanması gerektiği ve gelecekte dijital muhasebe uygulamaların artması ile birlikte meslek mensuplarının yeterliliklerini etkileyeceği sonucuna varmışlardır.

Ghaffar vd. (2019), e-muhasebenin özümsemesinde önemli olan faktörleri belirlemek amacıyla Malezya’da yaptıkları çalışmada 103 küçük ve orta ölçekli işletmenin yöneticisine yönelik anket çalışması uygulamış ve yapılan regresyon analizi sonucunda kullanılan bağımsız değişkenlerin e-muhasebenin özümsemesinde önemli olduklarını ve en önemli bağımsız değişkenin örgütsel değişken olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Kara ve Yılmaz (2017) çalışmalarında elektronik belge uygulamalarını incelemiş ve bu doğrultuda e-defter, e-fatura, e-beyanname, e-imza uygulamaları üzerinde durmuşlardır. Gönen ve Solak (2017), maliye bakanlığının e-dönüşüm sürecine ilişkin iş yükü hizmet maliyeti vb. konularda muhasebe meslek mensuplarının görüşlerini tespit etmeyi amaçladıkları çalışmalarında, e-dönüşümün meslek mensuplarına ek maliyetler getirdiği ve e-dönüşümde sistemsel hataların devam ettiği ama mükelleflerin işlem maliyetlerini azalttığı sonucuna varmışlardır.

E-Uygulamalara geçişte muhasebe meslek mensuplarının ne gibi sorunlarla karşılaştıklarını bulmayı amaçladıkları çalışmalarında Elçin vd.(2018) e-uygulamaya geçiş sürecinde yaşanan sorunlarla ilgili üç faktör (iş yükü sorunu, sistemdeki eksiklikler, alt yapı ve elaman eksikliği faktörleri) belirlemişler ve bu faktörlere yönelik katılımcılar açısından istatistiki olarak anlamlı farklılıklara ulaşmışlardır. Durmuş ve Kaya (2019) yaptıkları çalışmalarında, muhasebe hileleri ve kayıt dışılığı azaltma ve engelleme konusunda dijital muhasebenin etkisinin oldukça yüksek olduğu sonucuna varmışlardır.

Karasioğlu ve Garip (2019), muhasebe meslek mensuplarının e-dönüşümde kapsamında yaşadıkları sorunlar ve bu sorunlara çözüm önerileri sunmayı amaçladıkları çalışmalarında, e-dönüşüm konusunda en büyük sorunun kalifiyeli elaman eksikliği olduğunu tespit etmişlerdir. SWOT-AHP bütünleşik yöntemini kullanarak e- fatura uygulamasını daha verimli hale getirecek en iyi stratejiyi belirlemeyi amaçladıkları çalışmaların da Ekinci ve İnan (2019), bu amaca ulaşmada en yüksek ağırlığa sahip olan stratejinin “e-faturaya geçiş sürecinin azaltılması ve geçme zorunluluğunun kademeli artırılması olduğu sonucuna varmışlardır.

Deniz ve Tanç (2020) yaptıkları çalışmalarında sonucunda, müşteri işletmelerin teknolojik altyapı yetersizliği ve e- muhasebeye yönelik bilgili düzeylerinin; muhasebede e-dönüşüm sürecinde en fazla karşılaştıkları sorun olduğunu tespit etmişlerdir. Kurnaz vd. (2020), dijitalleşmenin muhasebe eğitiminde önemli olduğu, ancak mevcut eğitim sisteminde dijital muhasebeye yeteri kadar önem verilmediği ve bu sebeple iş dünyasının istediği kalifiyede meslek mensubunun yetişmesine katkı vermeyeceği sonucuna varmışlardır.

Çıtak ve Baskan (2020) muhasebe mesleğindeki elektronik gelişmelerin muhasebe meslek etiğine etkisini araştırdıkları çalışmalarında, meslek mensuplarının gereken mesleki etiğe sahip olduğu ancak e- dönüşüme yönelik eğitim alınmasının gerekli olduğu sonucuna varmış; Tuğay ve Kaya (2021), muhasebe mesleği mensuplarının e-muhasebe konusundaki görüşlerini ölçmeyi amaçladıkları çalışmalarında, muhasebe meslek mensuplarına göre e-muhasebe gereklidir ancak bilgi ve alt yapı eksikliği sebebiyle mükelleflerin şuan için hazır olmadıklarını tespit etmişlerdir.

Uluslan ve Bozkurt (2021) muhasebe mesleği mensuplarının e-fatura ve e-deftere karşı tutumlarını ölçmeyi amaçladıkları çalışmalarında, katılımcıların e-uygulamayı faydalı buldukları durumların yanı sıra kararsız oldukları durumlarında bulunduğu sonucuna ulaşmışlardır. Ayrıca katılımcıların e-uygulamalar konusundaki görüşleri Hazine ve Maliye bakanlığı e-uygulamaları hariç, mesleki unvan ve mesleki deneyim bakımından farklılık gösterdiği sonucuna varmışlardır.

5. Araştırmanın Amacı, Kapsamı ve Yöntemi

Çalışmamızın gayesi, Van’ da faaliyette bulunan muhasebe meslek mensuplarının e-dönüşüm sürecine yönelik görüş ve beklentilerinde cinsiyet ve mesleki deneyim bakımından farklılık olup olmadığının belirlenmesidir. Bu amaç doğrultusunda hazırlanan anket formu Van ilinde faaliyette bulunan muhasebe meslek mensuplarına uygulanarak araştırma gerçekleştirilmiştir.

Hazırlanan anket soruları ana kütleye erişim imkânı ve analizi yapılacak yeterli sayıda örnekleme sahip meslek mensubu olması sebebiyle Van ilinde faaliyet gösteren muhasebe meslek mensuplarına uygulanmıştır. Anket soruları, TÜRMÖB’ dan bilgisi alınan Van ilinde faaliyet gösteren 416 meslek mensubu (<https://www.turmob.org.tr/>) arasından tesadüfî yöntemle seçilmiş, covid-19 pandemisi sürecinde alınan önlemler sebebiyle 171 tanesine ulaşılmış ancak elde edilen anketlerin 18 tanesinde bazı hata ve eksikliklerin bulunması sebebiyle analize dâhil edilmemiş, toplam da 153 anket analize tabi tutulmuştur.

Anketimizde demografik sorular dışında;

- a) Muhasebe Meslek Mensuplarının E-Dönüşüme Yönelik Bilgi Düzeylerini,
- b) Muhasebe Meslek Mensuplarının E-Dönüşümün Faydalılığı Hakkındaki Görüşlerini,
- c) Muhasebe Meslek Mensuplarının E-Dönüşüm Uygulamalarındaki Gelişmeleri Takibi İle İlgili Görüşlerini
- d) Muhasebe Meslek Mensuplarının E-Dönüşüme Yönelik Önerileri İle İlgili Görüşlerini ölçmeye yönelik ifadelerden oluşan 24 adet soru katılımcılara yöneltilmiştir.

Bu anket sorularının oluşturulmasında, Deniz ve Tanç (2020), Uluslan ve Bozkurt (2021) ve Karasioğlu ve Garip (2019)’in çalışmalarından yararlanılmıştır

Anketlere verilen cevaplar doğrultusunda ulaşılan veriler SPSS (Statistical Package for the Social Sciences) analiz programına aktarılmış ve yapılan normallik testi sonucunda; Kolmogorov-Smirnov ve Shapiro-Wilk analiz sonuçlarına ve verilerin Skewness ve Kurtosis değerlerine bakıldığında verilerin normal dağılım göstermediği sonucu elde edilmiş bu sebeple de parametrik olmayan testlerden Mann-Whitney U ve Kruskal Wallis testleri uygulanmıştır.

Bu çalışmada, ölçeklerin güvenilirliğinin belirlenmesinde Cronbach α değerinden faydalanılmış ve bu çalışmada Cronbach Alpha değerinin sonucu 0,885 çıkmıştır.

6. Araştırma Bulguları

Çalışmanın bu kısmında anket sorularını cevaplayanlara ait genel demografik verilerin frekans ve yüzde sonuçlarına bakılmıştır. Daha sonra muhasebe meslek mensuplarının e dönüşüme yönelik görüşlerini belirlemeye çalıştığımız 4 ayrı soru grubu ayrı ayrı Mann-

Whitney U ve Kruskal Wallis ile test edilmiştir. Analizden çıkan sonuçlar yorumlanırken $P=0,05$ anlamlılık düzeyi baz alınmıştır.

Tablo 1. Araştırmaya Katılan Meslek Mensuplarının Demografik Özellikleri

Cinsiyet	Frekans (F)	Yüzde (%)	Mesleki Deneyim	Frekans (F)	Yüzde (%)
Kadın	47	30,7	1- 5 Yıl Arası	21	13,7
Erkek	106	69,3	6-10 Yıl Arası	114	74,5
Total	153	100,0	11-15 Yıl Arası	13	8,5
Eğitim Düzeyi	Frekans (F)	Yüzde (%)	16-20 Yıl Arası	5	3,3
Lisans	140	91,5	Toplam	153	100,0
Y. Lisans	13	8,5	Yaş	Frekans (F)	Yüzde (%)
Toplam	153	100,0	20-30	25	16,3
Ünvan	Frekans (F)	Yüzde (%)	31-40	111	72,5
Smmm	147	96,1	41-50	15	9,8
Ymm	6	3,9	51-60	2	1,3
Toplam	153	100,0	Toplam	153	100,0

Tablo 1'e bakıldığında çalışmaya katılan muhasebe meslek mensuplarının %30,7' sinin kadın %69,3'ünün ise erkek olduğu görülmektedir. Eğitim durumları incelendiğinde katılımcıların çok büyük bir kısmının %91,5'inin lisans, geriye kalan %8,5'inin ise yüksek lisans mezunu olduğu sonucuna varılmıştır. Ayrıca yine çalışmaya katılan meslek mensuplarının unvanlarına bakıldığında %96,1 gibi çok büyük kısmının SMMM olduğu geriye kalan %3,9' unun ise YMM olduğu tespit edilmiştir. Çalışmaya katılan meslek mensuplarının mesleki deneyim durumları incelendiğinde en yüksek payın %74,5 ile 6-10 yıl arası mesleki tecrübeye sahip olduğu, en düşük payın ise %3,3 ile 16-20 yıl arası mesleki tecrübeye sahip olduğu tespit edilmiştir. Geri kalanların ise %13,7 ile 1-5 yıl arası, %8,5 ile 11-15 yıl arası mesleki deneyim sahibi olduğu görülmektedir. Ayrıca katılımcıların yaş durumlarına bakıldığında %72,5 ile en yüksek yüzdenin 31-40 yaş aralığında, en düşük yüzdenin ise % 1,3 ile 51-60 yaş aralığında olduğu görülmektedir.

Araştırmaya katılan meslek mensuplarının cinsiyet ve mesleki deneyimleri açısından e-dönüşüme yönelik görüşlerini ölçebilmek adına 5'li likert ölçeğine göre hazırlanmış 24 ifadeye katılım seviyeleri cinsiyet açısından Mann-Whitney U ve mesleki deneyim açısından Kruskal Wallis testi ile ölçülmüştür.

Tablo 2. Meslek Mensuplarının E-Dönüşüme Yönelik Bilgi Düzeyleriyle İlgili Mann-Whitney U Test Sonuçları

İfadeler	Gruplar	Sıralar Ortalaması	Sıralar Toplamı	M-Whitney U	
A1. Dijital muhasebe konusunda gerekli eğitimi aldım ve kendimi yeterli görüyorum.	Kadın	47	114,22	5368,5	741,5
	Erkek	106	60,5	6412,5	
A2. Dijital muhasebe konusunda eğitimlerin sürekli olması gerektiğini düşünüyorum.	Kadın	47	118,23	5557	553
	Erkek	106	58,72	6224	
A3. Çalışma ofisimizin teknolojik değişime uyumunu gerçekleştirdik.	Kadın	47	113,01	5311,5	798,5
	Erkek	106	61,03	6469,5	

A4. Ofis personelimize teknolojik ve mevzuat değişimi ile ilgili eğitimi iş yerinde sürekli veriyorum değişimi için işyerinizde sürekli veriyorum.	Kadın	47	113,11	5316	794	00 0
	Erkek	106	60,99	6465		
A5. Ofisimizdeki Teknolojik alt yapı iyileştirmeleri önemli ekonomik maliyetlerin oluşmasına sebep olduğunu düşünüyorum.	Kadın	47	73,09	3435	2307	29 3
	Erkek	106	78,74	8346		
A6. Muhasebe mesleğindeki dijital dönüşümün mesleğe ve ekonomiye katkı sağladığını düşünüyorum.	Kadın	47	106,96	5027	1083	00 0
	Erkek	106	63,72	6754		
A7. E-dönüşüm meslekte yaşanan haksızlık rekabeti, yolsuzluk ve kayıt dışılığı önleyeceğini düşünüyorum.	Kadın	47	109,91	5166	944	00 0
	Erkek	106	62,41	6615		
A8. E-dönüşümün, meslekte kurumsallaşmaya ve muhasebe mesleğinin önemini arttırmaya katkı sağlayacağını düşünüyorum.	Kadın	47	114,21	5368	742	00 0
	Erkek	106	60,5	6413		

Tablo-2 incelendiğinde, e-dönüşüme yönelik muhasebe meslek mensuplarının bilgi düzeyleri ile ilgili verilen sekiz ifade içerisinde, kadın ve erkek meslek mensupları arasında; dijital muhasebe konusunda gerekli eğitimi almış olmak, eğitimlerin sürekliliği, ofisin teknolojik değişime uyumu, ofis çalışanlarına mevzuat değişimi konusunda gerekli eğitimi verme, dijital muhasebe dönüşümünün mesleğe ve ekonomiye katkı sağlama ve e-dönüşümün muhasebe mesleğinin önemini arttıracakları ile ilgili ifadelerde istatistiksel bazda anlamlı farklılıklar bulunmuştur. Ancak beşinci ifade yani ofisteki teknolojik alt yapı iyileştirmeleri önemli maliyetlerin oluşmasına sebep olduğu noktasında, kadın ve erkek meslek mensupları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir.

Tablo 3. Meslek Mensuplarının E-Dönüşüme Yönelik Bilgi Düzeyleriyle İlgili Kruskal Wallis Test Sonuçları

İfadeler	Gruplar	N	Sıralar Ortalaması	Kruskal Wallis H	P
A1. Dijital muhasebe konusunda gerekli eğitimi aldım ve kendimi yeterli görüyorum.	1- 5 yıl	21	90,43	6,330	,097
	6-10 yıl	114	73,46		
	11-15 yıl	13	77,54		
	16-20 yıl	5	99,9		
A2. Dijital muhasebe konusunda eğitimlerin sürekli olması gerektiğini düşünüyorum.	1- 5 yıl	21	95,21	8,503	,037
	6-10 yıl	114	73,64		
	11-15 yıl	13	69,15		
	16-20 yıl	5	97,4		
A3. Çalışma ofisimizin teknolojik değişime uyumunu gerçekleştirdik.	1- 5 yıl	21	96,5	8,974	,030
	6-10 yıl	114	74,63		
	11-15 yıl	13	65,77		
	16-20 yıl	5	78,3		
A4. Ofis personelimize teknolojik ve mevzuat değişimi ile ilgili eğitimi iş yerinde sürekli veriyorum değişimi için işyerinizde sürekli veriyorum.	1- 5 yıl	21	100,02	16,405	,001
	6-10 yıl	114	75,59		
	11-15 yıl	13	51,62		

	16-20 yıl	5	78,5		
A5. Ofisimizdeki Teknolojik alt yapı iyileştirmeleri önemli ekonomik maliyetlerin oluşmasına sebep olduğunu düşünüyorum.	1- 5 yıl	21	67,67	19,973	,000
	6-10 yıl	114	82,92		
	11-15 yıl	13	48,08		
	16-20 yıl	5	56,5		
A6. Muhasebe mesleğindeki dijital dönüşümün mesleğe ve ekonomiye katkı sağladığını düşünüyorum.	1- 5 yıl	1	96,93	9,486	,023
	6-10 yıl	14	75,54		
	11-15 yıl	3	62,92		
	16-20 yıl	5	63,3		
A7. E-dönüşüm meslekte yaşanan haksızlık rekabeti, yolsuzluk ve kayıt dışılığı önleyeceğini düşünüyorum.	1- 5 yıl	1	91,02	5,764	,124
	6-10 yıl	14	76,21		
	11-15 yıl	3	60,54		
	16-20 yıl	5	79		
A8. E-dönüşümün, meslekte kurumsallaşmaya ve muhasebe mesleğinin önemini arttırmaya katkı sağlayacağını düşünüyorum.	1- 5 yıl	1	92,19	5,745	,125
	6-10 yıl	114	74,67		
	11-15 yıl	3	79,38		
	16-20 yıl	5	60,2		

Tablo 3 incelendiğinde, ikinci, üçüncü, dördüncü, beşinci ve altıncı ifadelerde yapılan Kruskal Wallis testi sonuçlarına göre mesleki deneyim açısından her beş ifade istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık varken; birinci, yedinci ve sekizinci ifadelerde anlamlı bir farklılık tespit edilememiştir.

Araştırmaya katılan meslek mensuplarına e-dönüşümün faydalılığı hakkındaki görüşlerini cinsiyet ve mesleki deneyim açısında ölçmek için yedi ifade yöneltilmiş ve elde edilen cevaplara ilişkin analiz sonuçları tablo 4 ve tablo 5’de gösterilmiştir.

Tablo 4. Meslek Mensuplarının E-Dönüşümün Faydalılığı Hakkındaki Görüşleriyle İlgili Mann-Whitney U Test Sonuçları

İfadeler	Gruplar	N	Sıralar Ortalaması	Sıralar Toplamı	M-Whitney U	P
B9. E-Uygulamaların kullanılması sayesinde kırtasiye maliyeti, saklama / arşivleme maliyetleri azalacaktır.	Kadın	47	108,73	5110,5	999,5	,000
	Erkek	106	62,93	6670,5		
B10. E-Uygulamalar sayesinde kısa sürede daha fazla işi yaparak zaman tasarrufu kazanılmakta ve böylece daha az personel ile çalışma imkânı doğmaktadır.	Kadın	47	110,98	5216	894	,000
	Erkek	106	61,93	6565		
B11. E-Uygulamalar sayesinde arzu edilen bilgiye kolay ve hızlı erişim imkânı doğmaktadır.	Kadın	47	110,94	5214	896	,000
	Erkek	106	61,95	6567		
	Kadın	47	109,10	5127,5	982,5	,000

B12. E-Uygulamalar ile yapılan işlemlerde daha az hata meydana gelmektedir.	Erkek	106	62,77	6653,5		
B13. E-Uygulamaların kullanımı ile muhasebe hileleri minimum seviyeye inmektedir.	Kadın	47	112,15	5271	839	,000
	Erkek	106	61,42	6510		
B14. E-Uygulama kullanımı ile sayesinde daha güvenilir veriler elde edilmektedir.	Kadın	47	114,43	5378	732	,000
	Erkek	106	60,41	6403		
B15. E-Uygulama sayesinde daha kolay ve hızlı bir biçimde vergi denetimi yapılabilmektedir.	Kadın	47	109,06	5126	984	,000
	Erkek	106	62,78	6655		

Tablo-4 incelendiğinde kadın ve erkek meslek mensupları arasında, e-uygulamaların kırtasiye ve arşivleme maliyetlerini azaltması, zaman tasarrufu ve daha az personelle çalışma imkanı sunması, bilgiye hızlı ve kolay erişim, işlemlerin daha az hata ile yapılmasını sağlama, muhasebe hilelerini azaltma, verilerin güvenilirliğini sağlama, hızlı ve kolay vergi denetimi konularında istatistiki olarak anlamlı farklılık tespit edilmiştir.

Sözü geçen ifadelerde sıra ortalamaları değerleri dikkate alındığında kadın meslek mensuplarındaki oranın erkek meslek mensuplarına ait orandan yüksek olduğu görülmüştür. Buda kadın meslek mensuplarının erkek meslek mensuplarına göre, sözü geçen ifadelere daha fazla önem verdiğini göstermektedir.

Tablo 5. Meslek Mensuplarının E-Dönüşümün Faydalılığı Hakkındaki Görüşleriyle İlgili Kruskal Wallis Test Sonuçları

İfadeler	Gruplar	N	Sıralar Ortalaması	Kruskal Wallis H	P
B9. E-Uygulamaların kullanılması sayesinde kırtasiye maliyeti, saklama / arşivleme maliyetleri azalacaktır.	1- 5 yıl	21	92,52	12,291	,006
	6-10 yıl	114	77,38		
	11-15 yıl	13	47,54		
	16-20 yıl	5	79,7		
B10. E-Uygulamalar sayesinde kısa sürede daha fazla işi yaparak zaman tasarrufu kazanılmakta ve böylece daha az personel ile çalışma imkânı doğmaktadır.	1- 5 yıl	21	94,17	8,578	,035
	6-10 yıl	114	75,92		
	11-15 yıl	13	58,92		
	16-20	5	76,5		
B11. E-Uygulamalar sayesinde arzu edilen bilgiye kolay ve hızlı erişim imkânı doğmaktadır.	1- 5 yıl	21	100,64	12,121	,007
	6-10 yıl	114	72,25		
	11-15 yıl	13	80,73		
	16-20	5	76,4		
B12. E-Uygulamalar ile yapılan işlemlerde daha az hata meydana gelmektedir.	1- 5 yıl	21	92,93	4,775	,189
	6-10 yıl	114	74,07		
	11-15 yıl	13	77,12		
	16-20	5	76,6		
B13. E-Uygulamaların kullanımı ile muhasebe hileleri minimum seviyeye inmektedir.	1- 5 yıl	21	94,4	8,877	,031
	6-10 yıl	114	72,87		
	11-15 yıl	13	75,62		
	16-20	5	101,7		
B14. E-Uygulama kullanımı ile sayesinde daha güvenilir veriler elde edilmektedir.	1- 5 yıl	21	95,14	8,242	,041
	6-10 yıl	114	72,38		
	11-15 yıl	13	83,54		
	16-20	5	89,1		
	1- 5 yıl	21	94,05	7,261	,064

B15. E-Uygulama sayesinde daha kolay ve hızlı bir biçimde vergi denetimi yapılabilmektedir.	6-10 yıl	114	74,14		
	11-15 yıl	13	68,38		
	16-20	5	93		

Tablo-5 incelendiğinde, muhasebe meslek üyelerinin e-dönüşümün faydalılığına ilişkin görüşlerinin mesleki deneyim açısından bakıldığında on ikinci ve on beşinci ifadede istatistiki olarak anlamlı bir farklılık bulunmadığı, diğer ifadelerde ise istatistiki olarak anlamlı bir farklılık olduğu sonucuna varılmıştır.

Araştırmaya katılan meslek mensuplarına e- dönüşüm uygulamalarındaki gelişmeleri takibiyle ilgili üç ifade yöneltilmiş ve elde edilen cevaplara ilişkin analiz sonuçları tablo-6 ve tablo-7’ de gösterilmiştir.

Tablo 6. Meslek Mensuplarının E-Dönüşüm Uygulamalarındaki Gelişmeleri Takibiyle İlgili Mann-Whitney U Test Sonuçları

İfadeler	Gruplar	N	Sıralar Ortalaması	Sıralar Toplamı	M-Whitney U	P
C16. E-Uygulamalara yönelik gelişmeleri kendi çabalarım doğrultusunda yakinen takip ediyorum.	Kadın	47	117,54	5524,5	585,5	,000
	Erkek	106	59,02	6256,5		
C17. E-Uygulamalar ile ilgili gelişmeleri SMMM Odasından, Hazine Ve Maliye Bakanlığında takip ediyorum	Kadın	47	71,83	3376	2248	,078
	Erkek	106	79,29	8405		
C18. E-Uygulamalara yönelik gelişmeleri takip etmekte zorlanıyorum.	Kadın	47	49,40	2322	1194	,000
	Erkek	106	89,24	9459		

Tablo-6’ deki sonuçlara göre on yedinci ifade dışında kalan diğer ifadeler de cinsiyet açısından istatistiksel olarak anlamlı farklılık tespit edilmiştir. Kadın ve erkek meslek mensupları, e-uygulamalar ile ilgili gelişmeleri SMMM Odasından, Hazine ve Maliye Bakanlığında takip etme konusunda aynı fikirde oldukları anlamlı bir farklılığın bulunmadığı görülmektedir. Yine ifadelere ait sıra ortalamaları dikkate alındığında, kadın meslek mensuplarının, e-uygulamalar ile ilgili gelişmeleri kendi çabalarıyla takip etme yönünde ki eğilimlerinin erkek meslek mensuplarına göre daha iyi olduğu, daha fazla önem verdiği görülürken; erkek meslek mensuplarının da gelişmeleri takip konusunda kadınlara oranla daha fazla zorlandığı görülmektedir.

Tablo 7. Meslek Mensuplarının E-Dönüşüm Uygulamalarındaki Gelişmeleri Takibiyle İlgili Kruskal Wallis Test Sonuçları

İfadeler	Gruplar	N	Sıralar Ortalaması	Kruskal Wallis H	P
C16. E-Uygulamalara yönelik gelişmeleri kendi çabalarım doğrultusunda yakinen takip ediyorum.	1- 5 yıl	21	96,05	7,195	,066
	6-10 yıl	114	73,9		
	11-15 yıl	13	73,92		
	16-20 yıl	5	75,6		
C17. E-Uygulamalar ile ilgili gelişmeleri SMMM Odasından, Hazine Ve Maliye Bakanlığında takip ediyorum	1- 5 yıl	21	70,52	3,527	,317
	6-10 yıl	114	78,89		
	11-15 yıl	13	75,58		
	16-20 yıl	5	64,8		
	1- 5 yıl	21	59	13,764	,003

C18. E-Uygulamalara yönelik gelişmeleri takip etmekte zorlanıyorum.	6-10 yıl	114	83,58		
	11-15 yıl	13	59,54		
	16-20 yıl	5	47,9		

Muhasebe meslek mensuplarının e-dönüşüm uygulamalarındaki gelişmeleri takibine yönelik Kruskal Wallis testi sonuçlarına Tablo-7'ye bakıldığında, mesleki deneyim açısından ifade on yedide istatistiki olarak anlamlı bir farklılık bulunamazken; diğer iki ifadede istatistiki olarak anlamlı bir farklılık olduğu sonucuna varılmıştır.

Araştırma dâhilinde katılımcılara, e-dönüşüme yönelik önerilerden oluşan altı adet ifade yöneltilmiş ve bu ifadelere verilen cevapların sonuçları tablo-8 ve tablo-9 da gösterilmiştir.

Tablo 8. Meslek Mensuplarının E-Dönüşüme Yönelik Önerileriyle İlgili Mann-Whitney U Test Sonuçları

İfadeler	Gruplar	N	Sıralar Ortalaması	Sıralar Toplamı	M-Whitney U	P
D19. Muhasebe meslek mensuplarına e-uygulamalarla ilgili eğitimler verilerek, güncel gelişmeler hakkında bilgilendirilmelidir.	Kadın	47	119,73	5627,5	82,5	,000
	Erkek	106	58,05	6153,5		
D20. E-fatura ve E-defter kullanımında devamlı teknik sorunlar ile karşılaşılmaktadır. Bunun için gerekli tedbirler alınmalıdır.	Kadın	47	40,29	1893,5	765,5	,000
	Erkek	106	93,28	9887,5		
D21. Mevzuat değişikliklerinin bilişim sistemine zamanında uyarlanması gerekmektedir.	Kadın	47	112,34	5280	830	,000
	Erkek	106	61,33	6501		
D22. Elektronik ortamda Gelir İdaresi Başkanlığı'na erişimde bazen sıkıntılar yaşanmaktadır.	Kadın	47	41,84	1966,5	838,5	,000
	Erkek	106	92,59	9814,5		
D23. E-Uygulamalara yönelik yeniliklerin devam etmesi ve bu yeniliklerin muhasebe uygulamalarının tamamına aksettirilmesi gerekir.	Kadın	47	113,29	5324,5	785,5	,000
	Erkek	106	60,91	6456,5		
D24. E-Uygulamalardan yararlanan kişi sayısının artmasını sağlamak için devletin teşvik projeleri düzenlenmesi gerekir.	Kadın	47	114,96	5403	707	,000
	Erkek	106	60,17	6378		

Tablo-8'e ait sonuçlar incelendiğinde, e-dönüşüme yönelik önerilerle ilgili yöneltilen ifadelerin tamamında kadın ve erkek meslek mensupları arasında ifadelere verilen cevaplar bakımından 0,05 anlamlılık seviyesinde istatistiki olarak anlamlı farklılık vardır. Yine sıra ortalamaları incelendiğinde kadın meslek mensuplarının, e-uygulamalar konusunda güncel gelişmeler hakkında bilgilendirilme, mevzuat değişimlerinin bilişim sistemine zamanında uyarlanması, e-uygulamaların gelişerek muhasebe uygulamalarının tamamına yansması ve e-uygulamalara devlet desteği verilmesi konularına erkek meslek mensuplarına oranla daha fazla önem verdikleri görülürken; erkek meslek mensuplarının da elektronik ortamda gelir idaresi başkanlığına ulaşma sıkıntısı ve e-fatura ve e-defter kullanımında devamlı yaşanan teknik

problemler konularında kadın meslek mensuplarına oranla farklılaştığı ve söz konusu konulardan fazla şikayetçi oldukları görülmektedir.

Tablo 9. Meslek Mensuplarının E-Dönüşüme Yönelik Önerileriyle İlgili Kruskal Wallis Test Sonuçları

İfadeler	Gruplar	N	Sıralar Ortalaması	Kruskal Wallis H	P
D19. Muhasebe meslek mensuplarına e-uygulamalarla ilgili eğitimler verilerek, güncel gelişmeler hakkında bilgilendirilmelidir.	1- 5 yıl	21	107,64	20,960	,000
	6-10 yıl	114	71,12		
	11-15 yıl	13	70,65		
	16-20 yıl	5	98,9		
D20. E-fatura ve E-defter kullanımında devamlı teknik sorunlar ile karşılaşmaktadır. Bunun için gerekli tedbirler alınmalıdır.	1- 5 yıl	21	58,4	9,634	,022
	6-10 yıl	114	82,18		
	11-15 yıl	13	62,04		
	16-20 yıl	5	75,8		
D21. Mevzuat değişikliklerinin bilişim sistemine zamanında uyarlanması gerekmektedir.	1- 5 yıl	21	93,43	6,904	,075
	6-10 yıl	114	74,45		
	11-15 yıl	13	68,77		
	16-20 yıl	5	87,6		
D22. Elektronik ortamda Gelir İdaresi Başkanlığı'na erişimde bazen sıkıntılar yaşanmaktadır.	1- 5 yıl	21	55,45	10,318	,016
	6-10 yıl	114	82,21		
	11-15 yıl	13	71,92		
	16-20 yıl	5	61,9		
D23. E-Uygulamalara yönelik yeniliklerin devam etmesi ve bu yeniliklerin muhasebe uygulamalarının tamamına aksettirilmesi gerekir.	1- 5 yıl	21	101,24	11,630	,009
	6-10 yıl	114	72,78		
	11-15 yıl	13	71,92		
	16-20 yıl	5	84,7		
D24. E-Uygulamalardan yararlanan kişi sayısının artmasını sağlamak için devletin teşvik projeleri düzenlenmesi gerekir.	1- 5 yıl	21	97,57	10,451	,015
	6-10 yıl	114	73		
	11-15 yıl	13	70,54		
	16-20 yıl	5	98,6		

Tablo-9 incelendiğinde, mevzuat değişikliklerinin bilişim sistemine zamanında uyarlanması gerektiği konusunda mesleki deyim açısından istatistiki olarak anlamlı bir farklılık yokken; e-uygulamalar ile ilgili eğitimlerin verilmesi, e-fatura ve e-defter kullanımında devamlı teknik problemler yaşanması, elektronik ortamda gelir idaresi başkanlığına erişimde sıkıntıların olması, e-uygulamaların muhasebe uygulamalarının tamamına yansımaları ve e-uygulamalar için devlet tarafından teşvikler yapılması konusunun da mesleki deneyim açısından istatistiki olarak anlamlı farklılıklar tespit edilmiştir.

7. Sonuç ve Tartışma

Van ilinde faaliyet gösteren 153 muhasebe meslek mensubunun e-dönüşüme yönelik görüş ve beklentilerinin cinsiyet ve mesleki deneyim açısından farklılık gösterip gösterilmediği incelenmiş ve inceleme sonucunda elde edilen demografik ve e-dönüşüme ilişkin bulgulara aşağıda yer verilmiştir;

❖ Araştırmaya katılan meslek mensuplarının büyük çoğunluğu erkeklerden oluşurken, mensuplarının büyük çoğunluğu 6-10 yıl arasında mesleki deneyime sahiptir ve yine büyük çoğunluğunun lisans mezunu olup, 31-40 yaş aralığında olduğu tespit edilmiştir.

❖ Araştırmaya katılan meslek mensuplarının büyük çoğunluğu (147 kişi) SMMM iken az bir kısmı da (6 kişi) YMM'dir.

❖ Muhasebe meslek mensuplarının e-dönüşüme yönelik bilgi düzeylerinin ölçülmesi açısından Manny Whitney U testi analiz sonuçlarında cinsiyet açısından kadın ve erkek muhasebe mensupları arasında anlamlı farklılık ortaya çıkmıştır. Mesleki deneyim açısından Kruskal Wallis testinden yararlanılmış ve mesleki deneyim açısından anlamlı farklılıklar gözlemlenmiştir.

❖ Muhasebe meslek mensuplarının e-dönüşümün faydalılığı hakkındaki görüşleri açısından Manny Whitney U testi analiz sonuçlarında cinsiyet açısından kadın ve erkek muhasebe mensupları arasında anlamlı farklılık tespit edilirken; Mesleki deneyim açısından Kruskal Wallis testinden yararlanılmış ve mesleki deneyim açısından anlamlı farklılıklar bulunmuştur.

❖ Muhasebe meslek mensuplarının e-dönüşümdeki gelişmeleri takibi açısından hem Manny Whitney U testi analiz sonuçlarında cinsiyet açısından kadın ve erkek muhasebe mensupları arasında hem de mesleki deneyim açısından Kruskal Wallis testi sonucuna göre anlamlı farklılıklar gözlemlenmiştir. Ancak her iki testte de e-uygulamaları SMMM Odası veya Hazine Maliye Bakanlığında takibi konusunda istatistiki olarak anlamlı bir farklılık yoktur.

❖ Muhasebe meslek mensuplarının e-dönüşüme yönelik önerilere verdikleri cevaplarda Manny Whitney U testi analiz sonuçlarında cinsiyet açısından kadın ve erkek muhasebe mensupları arasında anlamlı farklılık tespit edilmiştir. Mesleki deneyim açısından Kruskal Wallis testinden yararlanılmış ve mesleki deneyim açısından anlamlı farklılıklar gözlemlenmiştir.

Yaptığımız çalışmanın sonuçlarına baktığımızda muhasebe meslek mensuplarının e-dönüşüm konusunda eğitimlerin sürekli olması ve güncel değişikliklerin zamanında meslek mensuplarına eğitimler yolu ile aktarılması gerektiği sonucuna varılmıştır. Nitekim, Htaybat vd. (2018) yaptıkları çalışmalarında, muhasebe eğitiminde müfredatın yeni teknolojilere ve gelişmelere uygun olarak ayarlanması gerektiği sonucuna varmışlardır. Bu açıdan çalışmamız, yapılmış olan diğer çalışmalarla birbirini destekler niteliktedir. Yine Gönen ve Solak (2017), maliye bakanlığının e-dönüşüm sürecine ilişkin iş yükü hizmet maliyeti vb. konularda muhasebe meslek mensuplarının bakış açılarını tespit etmeyi amaçladıkları çalışmalarında, e-dönüşümün meslek mensuplarına ek maliyetler getirdiği sonucuna varmışlardır bizde aynı şekilde çalışmamızda e-dönüşüme geçişin muhasebe meslek mensuplarına ek maliyetler getireceği sonucuna ulaştık.

Bu çalışma dâhilinde yapılan araştırma ile sadece Van ilinde faaliyet gösteren muhasebe meslek mensuplarının e- dönüşüm sürecine yönelik görüş ve beklentilerinin cinsiyet ve mesleki deneyim bakımından farklılık olup olmadığının ortaya konulmuştur. Ayrıca araştırma yapılan meslek mensuplarının yoğun iş temposu ve söz konusu kişilere Covid-19 pandemisi sebebiyle ulaşabilmekteki zorluklar, araştırmaya katılan bazı meslek mensuplarının anketi cevaplama isteksiz olmaları vb. araştırmanın kısıtını oluşturmaktadır. Bundan sonra yapılacak olan çalışmalarda sadece bir ilin baz alınması yerine çalışmanın kapsamının büyütülmesi, daha genel sonuçların elde edilmesine olanak sağlayacaktır.

Kaynakça

Al-Htaybat, K., von Alberti-Alhtaybat, L., & Alhatabat, Z. (2018). Educating digital natives for the future: accounting educators' evaluation of the accounting curriculum. *Accounting Education*, 27(4), 333-357.

Arıkan, Y. (2015). E-Uygulamalar. web: <http://archive.ismmmo.org.tr/docs.Yayınlar/kitaplar/e-uygulamalar.Pdf>.

Bayraktar, C., & Yıldırım, M. (2017). E-Belge Sistemleri Üzerine Davranışsal Tutum ve Kullanım Niyetlerinin İncelenmesi: Karabük İli Muhasebe Meslek Mensupları Örneği. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, (75), 95-114.

Çıtak, F., & Baskan, T. D. Muhasebedeki Elektronik Gelişmelerin Muhasebe Meslek Etiğine Etkisi: Kırıkkale İlindeki Muhasebe Meslek Mensuplarının Bakış Açısı Üzerine Bir Araştırma. *Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi*, 22, 249-270.

Doğan, U. (2012). 100 Soruda e-defter. *Vergi Sorunları Dergisi Eki*, 280, 1-73.

Durmuş, A. F., Kaya, H. (2019). Dijital Muhasebe Uygulamalarının Muhasebe Hileleri Ve Kayıt Dışılığı Önlemeye Etkisi, III. Uluslararası Ekonomi, Siyaset ve Yönetim Sempozyumu Bildiri Tam Metin Kitabı, s.363-381, 10-12 Ekim, Diyarbakır: Dicle Üniversitesi.

Elçin, R., Gerekan, B., & Usta, M. (2018). E-Fatura, E-Defter Ve E-Arşiv Uygulamalarına Geçiş Sürecinde Yaşanan Sorunlar: Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler Üzerine Bir Araştırma. *Mali Cozum Dergisi/Financial Analysis*, (146).

Ekinci, F., & Burcu, İ. N. A. N. (2019). SWOT-AHP Bütünleşik Yöntemi İle E-Fatura Sisteminin Değerlendirilmesi: Bilecik İli Örneği. *Maliye Araştırmaları Dergisi*, 5(2), 193-209.

Ghaffar, A. M., Mokhtar, M. Z., Ismail, W. N. S. W., & Othman, M. R. (2019). Determinant of e-accounting (EA) adoption among Malaysian maritime SMES. *International Journal of Engineering & Technology*, 8(1.8), 102-105.

Gönen, S., & Solak, B. (2017). Maliye Bakanlığı E-Dönüşüm Sürecinin Muhasebe Meslek Mensupları Açısından Değerlendirilmesine İlişkin Bir Alan Araştırması. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, (76), 63-80.

Güney, A. (2014). Role of technology in accounting and e-accounting. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 152, 852-855.

Güney, S., & Özyiğit, H. (2015). Muhasebedeki Verilerin Yönetimde Kullanılması ve Elektronik Muhasebe Verilerinin Yönetim Kararlarına Etkisi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 14(53), 279-297.

Kara, M., & Yılmaz, A. B. (2017). Serbest Muhasebeci ve Mali Müşavirlerde E-Belge Kullanımı ve Uygulamaları. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (35), 253-268.

Karasioğlu, F. & Garip, O. (2019). E-Muhasebe uygulamaları kapsamında güncel sorunlar ve çözüm önerileri: Karaman'da bir araştırma. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Dergisi*, 22(2), 433-446.

Kurnaz, E., Tekbaş, İ., Bozdoğan, T., & Çetin, Ö. O. (2020). Dijitalleşmeyle Birlikte Muhasebe Eğitiminin Muhasebe Meslek Mensupları Açısından Değerlendirilmesi. *Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi*, 22, 81-96.

Marinagi, C., Trivellas, P., Reklitis, P., & Skourlas, C. (2015, February). Adoption and use of e-invoicing in Greece. In *AIP Conference Proceedings* (Vol. 1644, No. 1, pp. 279-286). American Institute of Physics.

Sandberg, K. W., Wahlberg, O., & Pan, Y. (2009, July). Acceptance of e-invoicing in SMEs. In *International Conference on Engineering Psychology and Cognitive Ergonomics* (pp. 289-296). Springer, Berlin, Heidelberg.

Spoz, A. (2014). A look at e-invoices from enterprises' and government's perspective. *Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu*, (365), 254-264.

Tanç, Ş. G., & Deniz, F. (2020). Muhasebe Meslek Mensuplarının Muhasebe Uygulamalarındaki E-Dönüşüm Sürecine İlişkin Görüş ve Beklentileri: Hatay İli Örneği. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Dergisi*, 23(2), 622-636.

Tuğay, O., & Güler, A. (2021). Elektronik Muhasebe Uygulamaları Konusunda Muhasebe Meslek Mensuplarının Görüşleri: Isparta İlinde Bir Araştırma. *Muhasebe ve Vergi Uygulamaları Dergisi*, 14(2), 695-726.

Uluslan, H., & Bozkurt, E. (2021). Yozgat'ta Faaliyet Gösteren Muhasebe Meslek Mensuplarının E-Fatura Ve E-Defter Uygulamalarına Karşı Tutumları. *Muhasebe ve Vergi Uygulamaları Dergisi*, 14(1), 1-44.

Yanık, R., & Karadaş, A. (2013). E-Faturanın Türkiye Muhasebe Standartları Uyum Sürecine Uygun Düzenlenmesine İlişkin Bir Öneri. *Ekev Akademi Dergisi*, 57(57), 133-142.

<https://turmobil.org.tr/e-donusum/efatura> (29.12.2021)

<https://www.edeftp.gov.tr/sss.html> (29.12.2021)

www.efatura.gov.tr (29.12.2021)